

מבנים עם שני מושאים, עמ' 1

בהרבה שפות יש מבנים עם שני ארגומנטים שדומים למושאים; באנגלית הם מכונים ditransitive. מבחינה תמטית, אחד הארגומנטים הוא Theme (בדומה למושא היחיד של פועל יוצא) והשני Goal או Beneficiary. בתמסיר הזה, נכנה אותם T ו-G.

הערה 1: בשפות מסוימות יש אפשרויות יותר רחבות לתפקיד התמטי של ארגומנט ה-G.
הערה 2: בדקדוקים של שפות מסוימות המבנה עם שני מושאים מכונה „אפליקטיבי“. המינוח הזה נובע מדקדוק בנטו, אך היום משתמשים בו בכל מקרה שיש מוספית מיוחדת לפועל עם שני מושאים (המוספית האפלקטיבית).

אם נניח (כמו רוב התיאוריות התחביריות) שפסוקית יכולה לכלול רק נושא אחד ומושא אחד, אחד מהארגומנטים שדומים למושאים במבנה עם שני מושאים אינו נושא את הפונקציה התחבירית OBJ אלא פונקציה אחרת, שנכנה במסורת הדקדוק המערבית מזהים את ה-T עם הפונקציה OBJ („מושא ישיר“) ומכנים את ה-G „מושא לא-ישיר“ (ה-OBJ_{Extra} שלנו). (במסורת העברית אין התייחסות לקונסטרוקציה הזאת, אולי מפני שהיא נדירה למדי. שימו לב ש„מושא עקיף“ אינו שווה למושא לא-ישיר, אלא מתייחס לארגומנטים עם מילות יחס: OBL). אבל הנתונים הכלל-לשוניים מראים שהמצב יותר מסובך, אם מתייחסים לתכונות של OBJ, כגון מה גורר התאם מושא ומה הופך לנושא בסביל.

מושא ישיר ומושא לא-ישיר

„מושא ישיר“	OBJ	T
„מושא לא-ישיר“	OBJ _{Extra}	G

- (1) צרפתית
סביל
- א. Jean a donné le livre à Marie.
מארי דאטיב ספר יידוע לתת.עבר עזר ז'אן
'ז'אן נתן את הספר למארי.'
- ב. Jean lui a donné le livre.
ספר יידוע לתת.עבר עזר ז'אן.
'ז'אן נתן לו/לה את הספר.'
- ג. Le livre a été donné à Marie par Jean.
ז'אן ע"י מארי דאטיב לתת.סביל להיות.עבר עזר ספר יידוע
'הספר ניתן למארי ע"י ז'אן.'
- ד. *Marie a été donné le livre par Jean.
ז'אן ע"י ספר יידוע לתת.סביל להיות.עבר עזר מארי

- (2) לטינית
סביל
- Munus puellae datum est.
להיות.הווה לתת.סביל ילדה.דאטיב מתנה.נומינטיב
'המתנה ניתנה לילדה.'

- (3) תיגרנית (שמית, מדוברת באתיופיה ואריטריאה)
[לא פעלים פרוטוטיפיים בעלי 2 מושאים; לאלה ר' (14)]
סביל
- א. Mæsgænna nə- Bärhe mäṣḥäf 'ädigu- llu.
מושא-לא-ישיר3זכר.יחיד-מכר.נושא:3זכר.יחיד ספר ברהה-אקוזטיב מסגנה
'מסגנה מכר ספר לברהה (מילולית: את ברהה).'

מבנים עם שני מושאים, עמ' 2

- ב. Mäṣḥäf nə- Bärhe bæ- Mæsgænna tä- 'ädigu- llu.
 מושא-לאישי: 3זכר. יחיד-מכר. נושא: 3זכר. יחיד-סביל מסגנה-ע"י ברהה-אקוזטיב ספר
 'ספר נמכר לברהה (מילולית: את ברהה) ע"י מסגנה.'
 ג. *Bärhe mäṣḥäf bæ- Mæsgænna tä- 'ädigu.
 מכר. נושא: 3זכר. יחיד-סביל מסגנה-ע"י ספר ברהה

מושא ראשי ומושא משני

"מושא ראשי"	OBJ	G
"מושא משני"	OBJ _{Extra}	T

- (4) עברית
 סביל
 א. הבלשן שאל את התינוק שאלה.
 ב. התינוק נשאל שאלה.
 ג. *השאלה נשאלה את התינוק.
- (5) אנגלית (רוב הדוברים)
 סביל
 א. I gave the baby a toy
 צעצוע אי-יידוע תינוק יידוע לתת. עבר אני
 'נתתי לתינוק (מילולית: את התינוק) צעצוע.'
 ב. The baby was given a toy.
 צעצוע אי-יידוע לתת. סביל להיות. עבר תינוק יידוע
 'נתנו צעצוע לתינוק.' (מילולית: התינוק ניתן צעצוע.)
 ג. *A toy was given the baby.
 תינוק יידוע לתת. סביל להיות. עבר צעצוע אי-יידוע
 'צעצוע ניתן לתינוק (מילולית: את התינוק).'
- (6) יינג'באנדי (פאמה-ניונגאנית)
 סביל
 א. Ngayi yungku- nguli- nha murla-yi ngaarta- lu.
 כלי-איש אקוזטיב-בשר עבר-סביל-לתת אני. נומיניטיב
 'האיש נתן לי את הבשר.' (מילולית: ניתנתי את הבשר ע"י האיש.)
 ב. *Murla yungku- nguli- nha ngayu ngaarta- lu.
 כלי-איש אני. אקוזטיב עבר-סביל-לתת בשר
 'הבשר ניתן לי (מילולית: אותי) ע"י איש.'
- (7) צוציל (שפת מאיה, מדוברת במקסיקו)
 סביל / התאם אבסולוטיבי
 א. Vinik-on.
 אבסולוטיב: 1 יחיד-איש
 'אני איש.'
 ב. Mi č- a- mah- on ?
 אבסולוטיב: 1 יחיד-להכות-ארגטיב: 2 יחיד-אספקט שאלה
 'האם תכה אותי?'

מבנים עם שני מושאים, עמ' 3

ג. Mi mu š- a- čon- b- on l- a- čitome?
חזיר -שלך- יידוע אבסולוטיב:1 יחיד- אפליקטיבי -למכור - ארגטיב:2 יחיד- אספקט שלילה שאלה

'לא תמכור לי (מילולית: אותי) את החזיר שלך?'

ד. Mi l- a- ?ak'- b- at ?a- ve?el ?

ארוחה -שלך סביל - אפליקטיבי - לתת - אבסולוטיב:2 יחיד - אספקט שאלה

'האם נתנו לך את הארוחה?' (מילולית: 'האם ניתנת את הארוחה?')

(8) הויצ'ול

התאם מושא

בספר הלימוד עמ' 69-70

(9) פלאואנית (אוסטרונזית מערבית; מדוברת באיי פלאו ובגואם)

התאם מושא

א. A Droteo a cholëbëdë- tərir a rë- ngalëk.

ילד - רבים מגדיר מושא:3 רבים - להכות מגדיר דרוטאו מגדיר

'דרוטאו יכה את הילדים.'

ב. Ak m- il- s- tərir a rë- seçhel-ik a hong.

ספר מגדיר שלי - חבר - רבים מגדיר מושא:3 רבים - לתת - עבר - פועל אני

'נתתי לחברים שלי (מילולית: את החברים שלי) ספר.'

(10) אוג'בווה (אלגונקית)

סימון של הפועל שהמושא חי

N- gi- min- a: mzinhigan Ža:bdì:s.

ג'ין ספר מושא:3 חזי - לתת - עבר - נושא:1

'נתתי לג'ין (מילולית: את ג'ין) ספר.'

(11) צ'יץ'ווה (בנטו, מדוברת במלאווי)

(העובדות כאן מתייחסות לאפליקטיבים שמציינים Beneficiary)

א. סביל

(i) Atsíkāna a- na- gúl- ír- idw- á mphâtso.

9.מתנה תנועה - סביל - אפליקטיבי - לקנות - עבר - נושא:2 2.ילדות

'קנו לילדות מתנה.' (מילולית: 'הילדות נקנו מתנה.')

(ii) *Mphâtso i- na- gúl- ír- idw- á atsíkāna.

2.ילדות תנועה - סביל - אפליקטיבי - לקנות - עבר - נושא:9 9.מתנה

'מתנה נקנתה עבור הילדות (מילולית: את הילדות).'

ב. סמני מושא

(i) Chitsîruchi- na- wá- gúl- ir- á mphâtso.

9.מתנה תנועה - אפליקטיבי - לקנות - מושא:2 - עבר - נושא:7 7.טמבל

'הטמבל קנה להם (מילולית: אותם) מתנה.'

(ii) *Chitsîru chi- na- í- gúl- ir- á átsíkāna.

2.ילדות תנועה - אפליקטיבי - לקנות - מושא:9 - עבר - נושא:7 7.טמבל

'הטמבל קנה אותה לילדות (מילולית: את הילדות).'

ג. 'השמטת מושא' של ה-T

*Mlênje a- ku- lémb- ér- a mfúmú.

9.צ'יף תנועה - אפליקטיבי - לכתוב - הווה - נושא:1 1.צ'ייד

'הצ'ייד כותב עבור הצ'יף (מילולית: את הצ'יף).'

מבנים עם שני מושאים, עמ' 4

סימטרי

OBJ	G
OBJ / OBJ _{Extra}	T

(12) קיצ'אגה (בנטו; מדוברת בטנזניה)

א. סביל

M- kà n- á- ĩ- lyì- í- ò k-èlyâ. (i)

אוכל-7 סביל-אפליקטיבי-לאכול-הווה-נושא:1-פוקוס רעיה-1
'הרעיה מושפעת ע"י זה שמישהו אוכל את האוכל.' (מילולית: 'הרעיה נאכלת את האוכל').

K- èlyâ k- ĩ- lyì- í- ò m- kà. (ii)

רעיה-1 סביל-אפליקטיבי-לאכול-הווה-נושא:7-אוכל-7
'אוכלים את האוכל עבור הרעיה.' / 'אוכלים לרעיה את האוכל.' (מילולית: 'האוכל נאכל את הרעיה').

ב. סמני מושא

N- á- ĩ- kì- m- lyì- í- à. (i)

תנועה-אפליקטיבי-לאכול-מושא:1-מושא:7-הווה-נושא:1-פוקוס
'הוא/היא אוכלת אותו עבור/עבורה.' / 'הוא/היא אוכלת לולה אותו.'
(בחלק משפות הבנטו הסימטריות מותר רק סמן מושא אחד.)

M- kà n- á- ĩ- kì- lyì- í- ò. (ii)

סביל-אפליקטיבי-לאכול-מושא:7-הווה-נושא:1-פוקוס רעיה-1
'הרעיה מושפעת ע"י זה שמישהו אכל אותו.' (מילולית: 'הרעיה נאכלת אותו').

ג. "השמטת מושא" של ה-T

N- á- ĩ- lyì- í- à m- kà.

רעיה-1 תנועה-אפליקטיבי-לאכול-הווה-נושא:1-פוקוס
'הוא/היא אוכלת עבור הרעיה (מילולית: את הרעיה).'

ד. אבל: סדר מילים (ה-OBJ מייד אחרי הפועל)

N- á- ĩ- lyì- í- à m- kà k- élyâ. (i)

אוכל-7 רעיה-1 תנועה-אפליקטיבי-לאכול-הווה-נושא:1-פוקוס

*N- á- ĩ- lyì- í- à k- élyâ m- kà. (ii)

רעיה-1 אוכל-7 תנועה-אפליקטיבי-לאכול-הווה-נושא:1-פוקוס
'הוא אוכל אוכל עבור אשתו/הוא אוכל לאישתו את האוכל.'
(מילולית: 'הוא אוכל את אשתו את האוכל').

(13) קיניארואנדה

סביל

Umugóre a- r- éerek- a ábáana amashusho. א.

תמונות ילדים-אספקט-להראות-הווה-היא אישה
'האישה מראה לילדים (מילולית: את הילדים) תמונות.'

Abáana ba- r- éerek- w- a amashushon'úmugóre. ב.

ע"י אישה תמונות ילדים-אספקט-סביל-להראות-הווה-הם ילדים
'האישה מראה תמונות לילדים.' (מילולית: 'הילדים מוראים תמונות ע"י האישה').

Amashusho a- r- éerek- w- a ábáana n'úmugóre. ג.

ע"י אישה ילדים-אספקט-סביל-להראות-הווה-הם תמונות
'התמונות מוראים לילדים (מילולית: את הילדים) ע"י האישה.'

מבנים עם שני מושאים, עמ' 5

- (14) תיגרנית
[פעלים פרוטוטיפיים בעלי 2 מושאים; לאחרים ר' (3)]
סביל
- א. Mæsgænna nə- Bärhe mäṣḥäf hibu- wo.
מושא:3יחיד-זכר -נתן. נושא:3יחיד-זכר ספר ברהה -אקוזטיב מסגנה
'מסגנה נתן לברהה (מילולית: את ברהה) ספר.'
ב. Mäṣḥäf nə- Bärhe bæ- Mæsgænna tä- wähibu.
נתן. נושא:3זכר-יחיד -סביל מסגנה -ע"י ברהה -אקוזטיב ספר
'ספר ניתן לברהה (מילולית: את ברהה) ע"י מסגנה.'
ג. Bärhe mäṣḥäf bæ- Mæsgænna tä- wähibu.
נתן. נושא:3זכר-יחיד -סביל מסגנה -ע"י ספר ברהה
'מסגנה נתן ספר לברהה.' (מילולית: 'ברהה ניתן ספר ע"י מסגנה.')
- (15) פֹּלְהַ
סביל
- א. 'Be kirs- an- ii- min ŋgaari.
פר אנחנו -אפליקטיבי -עבר -לשחוט הם
'הם שחטו לנו (מילולית: אותנו) פר.'
[הערדה: B היא הצורה הגדולה של הסמל הפונטי 6]
ב. ŋgaari kirs- an- aama- min.
אנחנו -סביל -עבר -לשחוט פר
'פר נשחט לנו (מילולית: אותנו).'
ג. Min- kirs- an- aama ŋgaari.
פר סביל -עבר -לשחוט -אנחנו
'בשבילנו שחטו פר.' (מילולית: 'אנחנו נשחטנו פר.')
- (16) אנגלית (דוברים מעטים)
- א. I gave the baby a toy
צעצוע אי-יידוע תינוק יידוע לתת. עבר אני
'נתתי לתינוק צעצוע.'
ב. The baby was given a toy.
צעצוע אי-יידוע לתת. סביל להיות. עבר תינוק יידוע
'נתנו צעצוע לתינוק.' (מילולית: 'התינוק ניתן צעצוע.')
- ג. A toy was given the baby.
תינוק יידוע לתת. סביל להיות. עבר צעצוע אי-יידוע
'הצעצוע ניתן לתינוק (מילולית: את התינוק).'

ביבליוגרפיה

- Aissen, Judith L. (1983) "Indirect Object Advancement in Tzotzil." in David M. Perlmutter, ed., *Studies in Relational Grammar I*. Chicago: University of Chicago Press. 272-302.
- Alsina, Alex, and Sam A. Mchombo (1993) "Object Asymmetries and the Chicheŵa Applicative Construction. in Sam A. Mchombo, ed., *Theoretical Aspects of Bantu Grammar*. Stanford, Calif.: CSLI Publications. 17-45.
- Bresnan, Joan, and Lioba Moshi (1993) "Object Asymmetries in Comparative Bantu Syntax." in Sam A. Mchombo, ed., *Theoretical Aspects of Bantu Grammar*. Stanford, Calif.: CSLI Publications. 47-91.
- Dryer, Matthew S. (1986) "Primary Objects, Secondary Objects, and Antidative." *Language* 62: 808-845.
- Nazareth Amleson Kifle (in preparation) *Analysis of Tigrinya Applicative Constructions in LFG*. PhD dissertation, University of Bergen.
- Palmer, F. R. (1994) *Grammatical Roles and Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.